

Učiteljski list

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1., 10. in 20. vsakega meseca. — Uredništvo in upravnništvo v Trstu (15), Via Udine 35, III. — Hrvatski dopisi naj se pošiljajo na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Pertot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane Lir 24.— Tekoči poštni račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Št. 4

V Trstu, dne 10. februarja 1924.

Leto V.

Poživljenja

Izgleda, kakor da se nevihta nad nami po-
lega. Ni še jasnega neba in ga tudi še ne bo,
toda nevihta pojema, obzorje se rahlo svetlika,
elementi se polagoma pomirjajo. Naravno: vsak
sad ima svojo dobo, in posebno dobro gojeni
naglo zori.

Bili pa so časi, ko je kazalo, da bo uima od-
plavila vse, kar smo s trudom in žrtvami
ustvarili. Uvedba šolske reforme ni imela za
nas le pomena prenovljenja šole, ampak tudi
pomen širokega prevrata učiteljevega prav-
nega položaja. To poslednje sicer ni bilo niti
bistvo niti namen reforme same, tudi če upo-
števamo uvedbo državnega jezika kot učnega
jezika namesto pedagoško edino upravičenega
materinega jezika, vendar je šlo vzporedno s
preuredbo šole ter je živo zadelo marsikaterega,
marsikaterega pa spravilo tudi še ob ono tro-
hico razsodnosti in samozvesti, ki jo je bil rešil
iz vsega naglega razvoja dogodkov.

Življenjska sila vsega organskega je tako
globoka in neizčrpna, da jo je mogoče zatirati,
a nikdar uničiti. Povodenj lahko razdere jezove,
opustoši polja, ne more pa preprečiti, da ne bi
tudi tam spet vzkalilo novo zelenje, kjer je šla
nesreča. Nevihta škoduje, a tudi čisti, kakor
je resnica, da se često z zlim ustvarja dobro.

Kdor je med nami plašno strmel le v nevihto,
mu je mrak zameglil pogled. Tesnoba ga je
objela in ni mislil, da bo kdaj spet sijalo mir-
nejše nebo. Marsikdo se je skušal ubraniti ka-
korkoli se mu je zdelo sploh mogoče. Koliko je
pri tem žrtvoval in koliko so uspehi dosegli
žrtve, ali naj tu razpravljamo? Ne časa ne
možnosti ni za to. Le eno dejstvo se lahko
poudari, da je namreč v velikem toku stvari
poedinec vendarle zgolj brezpomemben dro-
bec, čigar usoda — kakorkoli se ji sam upira —
zavisi od zakonov, ki naposled tudi individua-
lista z železno doslednostjo tirajo v smer skup-
nih potreb.

V družbenem življenju sta dve neizprosni
načeli, ki se jima ni mogoče izogniti brez škode.
Načeli osebnih in skupnih koristi sta si tako
blizu, kakor je neločljiv človek od družbe. In-
dividualnih interesov ni mogoče uspešno ču-

vati, če ni združitve v obrambo teh interesov.
Na tej resnici je zgrajena vsaka zdrava organi-
zacija in tudi stanovska ne more imeti drugač-
nega temelja. Vara se učitelj, ki meni, da se bo
ubranil v boju za obstanek na lastno pest. S
takim uverjenjem podira skupen nasip, ker iz-
daja sotrpina; obenem pa izroča tudi samega
sebe na milost in nemilost, ker nima sredstva,
da bi rešil svoje pravice. Moč je namreč pravo.

V stanovski organizaciji doslej v splošnem ni
zmagalo mišljenje kratkovidnih in tesnosrčnih,
se osebna korist ni razbohotila vsem v škodo.
Zavest ozke zveze med osebnim in splošnim
interesom se je nagonsko vzdržala v naših vr-
stah, da smo prenesli sunke sovražnega časa.
Ne bilo pa bi prav, če bi si zakrivali, da ni šla
zadnja doba mimo nas brez škode. Izpadla so
zborovanja, zrahljale so se osebne vezi, izostal
je pregled vseh drobnih stanovskih in splošnih
vprašanj, ki smo jih redno raziskovali.

Vzporedno s tem je pognalo tuintam med-
sebojno nezaupanje. Niti društveni odbori niso
povsod ona enota, ki bi morala predstavljati
nepokvarjeno, nerazjedeno duševnost stanu ter
skrbeti, da se tekoči posli vodijo stalno in brez
večje škode za ves organizem.

Sicer je vodstvo našega stanovskega udru-
ženja ukrenilo, kar je bilo potrebno, da se za-
varujemo pred neozdravljivimi ranami, vendar
bo že čas, da se polagoma dvignemo spet iz
zastoja. Bilo bi nevarno prepustiti storjeno delo
zobu počasnega razkrojevanja, ker bi naposled
prišel trenutek razpadanja.

Poživeti je treba društva, odbori morajo pre-
gledati škodo, ki so jo trpela, in skušati po-
praviti, kar je mogoče in najnujnejše. Izobra-
ževalno delo še ni povsod vpeljavano. Za Novi rod
se trudijo vedno isti, zato je tudi tu prej naza-
dovanje kot napredek. Upamo, da bo v dogled-
nem času povrnjeno članstvu pevskega zbora,
kar so žrtvovali na turneji, na kar se zbor zopet
sestane k delu. O ostalih zasnovah Zveze za-
enkrat ni baš lahko govoriti spričo krize, v ka-
tero nas je vrglo tekoče poslovno leto. Ni pa
nemogoče zbirati spet sile, da premagamo udar-
ce, ki smo jih pretrpeli, ter preiti v nedaljnem
času k nadaljevanju gradbe, da uveljavi stan
svoje najelementarnejše pravice.

Tužni pomenci

Često me podsjeća stalna misao, da za dični ovaj
list nešto priredim, ali nikako da nadjem ono, što bi
baš pristajalo, odgovaralo prilikama, u kojima ovo

zaslužno glasilo vrši uzvišenu svoju zadaću. Jer —
što uistinu pristaje ovim teškim i neutješnim prili-
kama? — Zar da se iznose problemi moderne peda-
gogije? Kud ćemo s modernizmom, kad pred očima
propada i ono najstarije, ono najelementarnije! Da

se iznose različite struje — psihološki, pedološki, pedopsihološki rezultati? Na ove jadne prilike zvuči ovo kao ironija! Da se rodu našem daju nove smjernice dječjeg vaspitanja? To djeluje kao sarkazam u društvu, koje vapi: hljeba, hljeba, gospodaru!

I tako ja muku mučim razbijajući glavu: ma što je za dragu braću aktuelno, što korisno, što probitačno, što spasonosno? — Odgovora ne nalazim nigdje, ali meni se čini, da mjesto odgovora čujem neku muklu tutnjavu, neku daleku grmljavinu. Bit će da se to neko brdo ruši, jer su glasovi strašni: kao da nešto pada u ponor, u provalju. I u meni se javljaju neki (kako ih psihologija nazvala) sekundarni osjeti, i ja vidim; vidim, gledam kroz maglu: povorke duge, beskrajne, žalobne sa svijećom u ruci silaze... silaze... silaze... — kuda? kamo? — Užasno pitanje! Ne davaju odgovora, ali bit će da je to procesija, litija neka, gdje mnoštvo samo sebe pod čempresu nosi...

Reski, mefistolski glas ceri mi se u lice:

— Za ove piši, brajko, za ove, što silaze...

— Ja za njih ne znam pisati — odgovaram nevidljivom djavolu; — ja za njih ni plakati ne znam, — i buljim bez daha u brdo, s kojega silazi mnoštvo golemo...

A visoko gore na glavici brda stoji Junak golem

i silan, a uz njega četica mala, ali hrabra. Ne miču se. Nešto veličanstveno izbija im iz oka, a stotinu čuvstava talasa se u njihovim grudima, no jedno je stalno i jako: **Nada...**

Pristupim jednome iz litije i pitam:

— Tko si božji?

— Mi smo vam, gospodine, tamo s brega, a gremo va neku zemlju, ka da se zove Terra unde negant rediri, a poli vas bi temu rekli **Nedodjija**.

— A koji su oni nepomični tamo gore? — zapitam ja, a sablost mi se prikuči sasvim blizu i jedva čujno šapnu: Ono vam je, gospodine, neki knez ale baron; ne morem vam pravo reć kako se zove, ma me par seguro da mu je ime Veli Jozepe; a oni puli njega, to su vam **meštri**. Oni govore da ne gredu va Nedodjiju, da će raje **umret** na bregu.

* * *

— Neka su blagoslovljeni, tripud blagoslovljeni! rekoh i u taj čas mi se porodi misao, ideja, što da za braću pišem; ali ta je ideja tako veličanstvena, čuvstva tako visoka, te moje pero nije doraslo da se tako u visoko carstvo vine, jer to bi imala da bude **oda ili himna onima tamo gore na brijevu...**

N. Zec.

Važnost dnevnika

Želimo li da kročimo duhom vremena i nauke, što je uostalom i najsvetija dužnost svakog intelektualca, to je neophodno nužno, da uporedo sa sticanjem socijalnih znanja, — popunjavamo svoju stručnu obrazbu. Odreći se toga, znači strelimice približavati se kulturnoj smrti, znači isto što i prestati biti pravim uzgajateljem. No posleratna atmosfera kamo da je zarazila i učiteljske redove u većini. Opaža se upravo neko općenito neraspoloženje za pojedina pedagoška pitanja, nesredjene i žalosne prilike kao da su nas potpunoma disorijentirale i odvojile od obljubljenog nam školskog praga.

Nalazimo se u položaju općeg zastoja, a uz to nam je i otežčano — zbog slabog poznavanja drugog jezika — pratiti nove izvore pedagoške nauke. S druge pak strane nemamo veza sa savremenim pedagoškim revijama, koje izlaze na našem jeziku, te iznose nove metode u obuci, bore se za princip samoradnosti u školi kao što i za primenu moderne škole rada. Kada smo lišeni svega toga, radi šega nam je i vrlo teško teoretski popunjavati svoje stručno obrazovanje, onda nam preostaje jedino polje rada — škola. Ona nam pruža mogućnost, da obogatimo svoju školsku praksu, dava nam prilike, da podrobno promatramo i proučavamo psihologiju dječje psihe, te nam napokon nudi zgodu, da tražimo i nailazimo na nove načine i metode u pouci. Da se to postigne treba svestrane spremlje i priprave, koja se imade da ispoljava u pravilnom i savesnom vođenju dnevnika.

Mnogo je nas učitelja bilo priučeno na tjednik, koji nije bio ništa drugo nego — reasumè — već uzetog gradiva tekom sedmice. Ogromna je razlika između dnevnika i tjednika. Važnost dnevnika sastoji se upravo u tome, što se on imade da ispunjava pred poučavanjem; to znači, da učitelja nuka, e da se savesno pripravi za rad u školi. Hoćeš ne ćeš, kada imadeš da napišeš dnevnik i napomeneš unutra dotičnu metodičku jedinicu, nehotice si već prisiljen, da se za lekciju pripraviš, radi čega je to od velikog značenja za mladje, a potrebno i za starije nastavnike. Kada je uveo dnevnik, čule su se svemogućie primedbe, a i neopravdana prigovaranja. Jasno je,

da imade i dnevnik slabih strana, ali za naše školske prilike, on je vrlo potreban. Opaska, da se uvek ne može obaviti ono, što se u dnevniku napiše, ne važi, jer se to lako daje u opasci primetiti, dok će se to također retko događati dobrom odgajatelju, koji temeljito pozna svoju školsku okolinu i stupanj razvitka ispreme svojih učenika.

Dnevnik je zrcalo učiteljevog rada, potpuna njegova svojina. Bude li ga vodio savesno i pravilno, biti će mu priručnik od neocenjive vrednosti, služiti će mu kao rukovodj u sledećim godinama. Redovitim pisanjem dnevnika obogaćujemo svoje iskustvo i olakšamo si daljnji rad.

Kako se imade dnevnik da piše tačno opredeljeno, akoprem imadu zato neke upute. Suhoparno nabranje lekcija za mene ne znači voditi u redu dnevnik. Nove metodičke jedinice iz pojedinih predmeta treba da temeljito proučene ukratko u dnevniku upišemo. Treba da također u glavnome spomenemo sredstva i načine, kojima ćemo se pri poučavanju služiti, da što lakše dodjemo do pravilnog cilja. Ako je to učitelj učinio, već se je pripravo za lekciju, a uspeh će mu biti osiguran. Metnimo ruku na prsa i priznajmo, da se za poučavanje uvek ne pripravljamo. Ispunjavanje ove dužnosti olakšati će nam redovito sastavljanje dnevnika. Mnogi će k tome prigovoriti sa opaskom, da u dnevniku nema za takvo pisanje dosta prostora, ali ta im primedba ne valja. Ja sam to pokušao i na takav način prošlu školsku godinu postupao, pa mi je čitav posao ove godine lakši i ugodniji. Razume se, da se svakog dana ne će uzeti novu metodičku jedinicu iz pojedinih predmeta, koji su označeni u satnici. Učitelj treba da tako sredi gradivo i uredi program poučavanja, da postepeno uz ponavljanje jednih predmeta, obradjuje druge. Time će se lako postići, a biti će također prostora, da se dnevnik pravilno i temeljito popuni, dok će učenici, ne budu li preopterećeni novim spoznajama, lakše predavanja pratiti i shvaćati.

Pa kad i ne bismo bili prinukani, da dnevnik vodimo, opet bi bilo za nas veoma korisno i potrebno, da ga sami uvedemo. Napokon i dnevnik, kojega ti marljivo sastavljaš, ostat će trajno kod tebe kao vlastitim trudom sakupljeno blago, kojim ćeš se moći

u potrebi koristiti. Od ogromne je takodjer važnosti i pisanje biografskih opasko za pojedine učenike. Na tom polju, koje je uostalom najzanimivije, dana je uzgajatelju potpuna sloboda, da individualno prouči svakog pitomca, čime će si steči mnogi iskustva za upoznavanje pojedinih značaja, pa će samo tako moći da dodje do pozitivnih rezultata u odgoju.

Najveći je prestopak u današnjim vremenima omaložavati i zapuštati rad u školi. No opaža se na-

žalost, da je učitelj u zadnje doba više nego ikada prije počeo da zanemaruje svoju dužnost odgajatelja i nastavnika. Uza sve nevolje, koje nas tište, ni treba da ipak ostanemo verni svojem svetom zvanju, te prestupivši školski prag dužni smo da sve svoje sile uložimo na korist poverenog nam pomlatka. Dok smo na svojim mestima, ne smemo zaboraviti da smo prije svega učitelji, radi čega i ne smemo smalaksati u svom nesebičnom i teškom radu za procvat i boljitak škole.

Jos. Demarin.

Opazovanje proizvodov upodabl. umetnosti

(Nadaljevanje.)

(Ferdo Kleinmayr)

II.

Navadno občinstvo, toli nižjih kolikor srednjih in višjih slojev, gotovo ni nedostopno umetnosti, vendar sta većinoma le glasba in pesništvo oni obliki umetnosti, ki sta občinstvu bolj pristopni, za kateri najdemo celo v najširših plasteh razvito umevanje. To velja posebno za Slovence. Bolj redko sejani pa so med nami oni, ki res umetniški uživajo ob pogledu na proizvode upodablajoče umetnosti. Zakaj tako? Odgovor je skoro lahek. Naš dom in naša dosedanja šola sta nas pač v prvi vrsti vzgajala le k umevanju glasbene in pesniške umetnosti, pomankljiva pa je bila vzgoja v smeri upodablajoče umetnosti, če izvzamemo le poedine ožje omejene okoliše in poedine stroke te umetniške smeri. In vendar vidimo tudi ob teh izjemah, da ne primanjkuje našemu narodu smisla za upodablajočo umetnost. Saj smo imeli in še imamo na tem polju prav dobre umetnike, dasi je njihovo število relativno prenizko. Pozdravljati moramo tedaj reformo, ki stremi po predizobrazbi na tem polju tudi v naši ljudski šoli.

Vendar je nam učiteljem že nekako vrojeno ono vprašanje po točnih smernicah, po neki objektivni metodi, ki naj nas spremlja na novi poti. Metod je kajpada več, in slednjič pelje vsaka v nebeško kraljestvo, najsibo še tako subjektivna.

Pot je, vsaj navidezno, kaj enostavna. Pazljivo ter metodiško **opazovanje** umetnine te dovede do nje-nega **doživetja**, do pravega spoznanja umetniškega izdelka. **Gledati** moraš, mnogo in dosledno gledati, točno gledati — po tej poti ti pride spoznanje, ti pride **doživetje umetnine**. Ne boš ga črpal iz knjig, ne iz raznih navodil, ne iz zgodovine upodablajoče umetnosti, ker vse to so le pripomočki, ki niso neobhodno potrebni. Kakor je glasbenik ustvaril svojo umetnino vprvo za tvoje uho, tako jo je slikar, kipar, stavbenik ustvaril vprvo za tvoje oko. Tam uho, tu oko, to sta duri, ki naj preko njih govori umetniški proizvod tvoji duši. Torej — gledati, opazovati; to velja za učitelja in za učence in za vsakega drugega. Temu fiziološkemu gledanju sledi potem psihološko. Zadeva je povsem enostavna. Je in ni!

Človek, ki nima pravega glasbenega posluha, ne bo nikoli užival popolnoma glasbenega umotvora. Kakor pa so ljudje brez glasbenega posluha, tako so tudi ljudje brez vsakega — dejal bi — **umetniškega očesa**, in to toli med učenci, kolikor tudi med učitelji. Kaj s temi? Dejalo bi, da takega ne kaže siliti v muzeje, v umetniške razstave i. t. d. Tak učitelj je lahko izboren vzgojeslovec, ali vsega zmožen ni noben človek. Pametna razdelitev dela bo tudi tej novi zahtevi več koristila, negoli neizprosni «moraš», ki se mu človek sicer pokori, ki pa ne obredi dobrega sedu.

Kdor ni za to, pač ni za to; izsiliti se ne da nič, najmanj pa umetniško razumevanje. Površnost bi le škodila.

V razstavo slik naj gre tedaj z otroci, (NB. število obiskovalcev bo treba precej omejiti, recimo na polovico razreda!) kdor se za proizvode upodablajoče umetnosti res zanima, kdor jih rad proučuje, komur Muze niso odrekale pravega sočuvstvovanja s to stroko umetnosti in njenih umetnikov.

Kaj naj dela učitelj z otroci pred opazovano umetnino? Naj govori, naj prav mnogo govori, naj razlaga obširno, natančno? Ne! To bi bilo zgrešeno. Mi smo pač napačno, enostransko vzgojeni in menimo, da je beseda vse. Umetnina naj tedaj ne postane nekaka ilustracija učiteljevih besed. **Umetnik sam naj s svojim delom govori opazovalcu**; saj prav to hoče umetnik. Učitelj doseže tedaj pri takih obiskih najlepši uspeh, ako navadi učence, da res gledajo, da **zavestno** gledajo umetniški izdelek, da po tem gledanju pridejo do tako jasnih predstav, da slednjič opazovani predmet lahko skicirajo iz spomina. Pridobitev takih duševnih slik stane seveda mnogo časa in truda.

Pri tej priliki bi rad otvoril malo vprašanje — o Prešernovi Muzi, ki sedi, kakor veste, precej razgaljena na pesnikovem spomeniku. Torej, ali moramo imeti pomisleke glede umetnin, ki predstavljajo **golo človeško telo**, pomisleke namreč kakor vzgojeslovci? Nikakor! Taki pomisleki so brezpredmetni pri nepokvarjeni mladini. Pred umetniško goloto ne občuti normalen človek, še manj pa otrok nobene pohotne radovednosti. Vendar moramo tu razlikovati med pravimi umetninami te vrste in onimi, ki predstavljajo goloto le radi nje same. To občuti že vsak sam instinktivno, če n. pr. gleda umetniško delo, ki podaja gola telesa, in potem takozvane aktne študije, ki so bile potrebne umetniku k takemu delu. Razlikujemo pač umetniško dovršenost od pikanterije!

Baviti se z umetniškimi proizvodi, to je predvsem in povsem **naloga vzgoje** in ne pouka, težišče sloni tedaj na čuvstvovanju. Na kakšen način naj se to vrši, nam pojasnjuje prav dobro način ali metoda, ki jo moramo uporabljati, kadar obravnavamo v ljudski šoli kakšno pesnitev. Da poezija sploh vpliva na učenčovo dušo, treba poetično delo prebrati, tudi deklamirati ob ugodnem času, ob pravem duševnem razpoloženju učencev in učitelja. Ne smemo podajati pesnitvi retoričnega «uvoda», dasi to zahtevajo starejši metodiki, ne smemo pesnitve mrcvariti z raznimi analizami i. t. d. Poglobljenje v umetniški izdelek moramo tedaj ločiti povsem od ostalega pouka, to velja tudi za umetnino upodablajoče umetnosti. Res je, da nam ponujajo čtivo, zgodovina in še kakšen drug predmet nekaj uvod k opazovanju posebnega umetniškega izdelka, ali le uvod! Opazovanje tozadavne umetnine naj se tedaj **ne naslanja** kakor nekako penazorilo na pouk v tem ali onem predmetu.

V takem slučaju porečemo n. pr.: Tako si je **pesnik** mislil Črtomira, tako pa **slikar** ali **kipar**.

Pesnik slika pač z besedami, slikar pa uporablja barve, svetlobo, sence, linije i. t. d. Vsaka umetnina pa naj govori naši duši neposredno po onih sredstvih, ki jih uporablja za svoje izražanje.

Zgodovina je n. pr. podala in podaja še danes mnogo snovi upodablajočim umetnikom. Vendar nam prava umetniška slika, ki je povzela snov iz zgodovine, noče pripovedovati le gole zgodovine, temveč nekoliko več. Prav ta «več» je umetnost. Opazovanje umetnin moramo tedaj ločiti od strokovnega pouka; pač pa naj se ono zlije z vsemi predmeti, ki stremijo zgolj po umetniški izobrazbi v enoto, v celoto.

Vendar more učitelj vzbuditi v duševnosti svojih učencev le ono k življenju, kar je **sam istinito doživel**. Velja tedaj izrek velikega Goetheja:

Doch werdet ihr nie Herz zu Herzen schaffen,
wen es euch nicht vom Herzen geht!

Ali tudi v učencu se bo razvijalo slednjič le to, kar v njem že korenini kakor kal. Kjer je — «tabula rasa», tam ne bo največje navdušenje učiteljevo, tam ne bosta njegova največja sposobnost in spretnost dosegli ničesar. To moramo javno izpovedati. Tako se bo tudi ta reforma izvajala in izvedla v **mejah dosegljivosti**.

Dalje bi lahko kdo domneval, da bi bil pouk v risanju nekaka priprava k umevanju upodabljače umetnosti. Vendar to ni nikakor res in ne more biti res. Risanje je pač **spretnost**, a ni še **umetnost**. Vse pa ne leži v tehniki, temveč moramo iskati bistvo — dejal bi — dušo umetniškega proizvoda povsem drugod. Žalostno bi bilo, če bi pouk v risanju zbudil v učencu domnevo, da ga bo risarska dvorana že preustrojila v umetnika.

Res je sicer, da mnogi učni predmeti podajajo premise za umevanje tega ali onega umetniškega proizvoda, ker pač vadijo učence duševno in množe njihovo znanje. Ali nepotrebno in kvarljivo bi bilo, ako bi hoteli ustanoviti **neposredno zvezo** med enim in drugim predmetom šol. pouka ter med umetniškim opazovanjem. Če govori Gentilejev načrt o slednjem pri poglavju o risanju, je to tako umeti, da je to nekako soroden, v upodabljačo umetnost spadajoč predmet, a predvsem tehničnega in ne umetniškega pomena in da risanje in opazovanje umetnin tvori prav po tem načrtu le **del** umetniške vzgoje, ki naj jo podamo učencu, in ki obsega še druge, nič manj važne postavke.

O sestavljenih besedah

V 100. § Breznikove slovnice je ta Cankarjev primer: Nevesta-duša mora biti pripravljena, da vredno sprejme ženina-Boga, kjer pravi, da se piše tako v prispodobah: nevesta = duša, ženin = Bog. Duša in Bog sta tu samostalniška prilastka. Katera nevesta? Duša. Kateri ženin? Bog. In končno velja tudi tu pravilo: Vsaka beseda se pregiblje, vsaka beseda je samostojna. Zato: Nevesta duša mora biti pripravljena, da vredno sprejme ženina Boga.

Kaj pa je s tistima slavnima možema, ki se imenujeta pedenj-človek in laket-brada? Katera beseda je njiju glavno ime? Ali pedenj, ali človek? Ali laket, ali brada? — Prvemu je ime človek, ker je pač človek, drugi se imenuje po svoji izraziti bradi. Da ločimo prvega od drugih ljudi (človekov), mu dodamo prilastek pedenj; to je človek, ki meri samo en pedenj. Da ločimo drugega od katere si bo

S katero panogo upodabljače umetnosti naj začnemo? Nekateri, med temi Karel Reichold in monakovski učitelj menijo, naj umetniška vzgoja izhaja od študija stavbarstva, češ, da je stavbarstvo mati vseh drugih upodabljačih umetnosti. Otroci naj bi tedaj vprvo opazovali razne sloge. Res je, da bi moral človek, ki stremi po umevanju **razvoja** upodabljačih umetnosti-započeti prav s proučevanjem stavbinske umetnosti, kakor pravi Matthai. Ali tak studij velja le za onega, ki se hoče seznaniti z **zgodovino umetnosti**. Tega namena pa naš načrt nima.

Pouk, ki izhaja od stavb. slogov, mora slediti **deduktivno** pot, medtem ko pri naši deci povsod le zasledujemo **induktivno** pot t. j. od posameznosti do kompliciranosti. Deca je za pojmovanje stavbene umetnosti še precej nezrela in ne bo imela zanj onega zanimanja kakor n. pr. za plastično ali slikarsko umetnost. Njenemu umevanju je pač bolj dostopen izraz, ki ga je vdahnil umetnik v človeško lice ali telo, negoli abstraktne umetnine stavbeniške umetnosti.

Začeli bomo tedaj pri lažjem in vsled svojih pona-zoril dostopnejšem in ne pri težjem in bolj kompliciranem.

Koliko se da doseči v tej smeri v ljudski šoli? Odgovor bodi, da se bomo morali **omejiti v ljud. šoli na opazovanje malega števila umetnin, ali te naj bodo izbrane. Čim možno, naj bodo izvrna dela.**

Pot ni težavna! Umetnina naj neposredno vpliva na učenca, kakor naj vpliva nanj n. pr. poslušanje dobre glasbe. V prvi vrsti naj učenčevo oko na umetnini vse razkrije. Otrok naj tedaj pazno gleda. Otroci sploh opazijo na umetniškem proizvodu najprej **podrobnosti** istega. To nagnjenje moramo izkoristiti. Učitelj naj opazne podrobnosti strne s preudarjeno besedo v **skupen vtis. Iz opazovanja umetnine naj izhaja vsako vprašanje, do umetnine naj se vrača vsaka razlagujoča beseda, brez vsakega šolskega tona, preprosto, kakor slučajno, dokler otrok ne začuti, da stoji res pred nečim, kar je bilo ustvarjeno iz umetnikove notranje potrebe, dokler ne razume povsem predmeta in vsebine umetniškega proizvoda. Učitelj naj ne dodaja ničesar iz svojega, on bodi le posredovalec med jezikom, ki ga govori umetnina, in med otroško dušo. Naj opusti vsak, še tako «poetični» uvod. Opazovanje naj se vrši direktno.**

Vendar bo zahteval vesten učitelj zase nekoliko navodil, iskal bo neke smernice, ki naj veljajo zanj, ki naj mu bodo pripomoček pri opazovanju umetniških proizvodov.

(Dalje.)

brade, mu dodamo prilastek laket, ker meri njegova brada en laket. Tu imamo torej samostalniška prilastka, zato dve besedi, ki se morata obe sklanjati: Pednja človeka nisem nikdar videl. Laktu bradi sem pomagal.

III. Povsod čitaš: Josip Murn-Aleksandrov, Rudolf Majster-Vojanov, Francišek Maselj-Podlimbarski, Jovan Vesel-Koseski, Luka Svetec-Podgorski, Ivan Trinko-Zamejski, Matija Majar-Ziljski itd. — Aleksandrov, Vojanov, Podlimbarski, Koseski, Podgorski, Zamejski, Ziljski so pridevniki, ki niso prav nič zvezani s samostalniki Murn, Majster, Maselj itd. — Vsak izmed teh kulturnih delavcev ima tri imena. Prvo je krstno, ki so mu ga dali pri krstu, drugo je rodbinsko, ki ga je podedoval po starših, tretje je pesniško, ki si ga je dal sam in zato ni nič drugega kot stalni pridevek, kot so Aleksander Veliki, Ludovik Pobožni itd. Ker ne smemo pisati Aleksander-Veliki, ne smemo pisati Murn-Aleksandrov, ampak:

Josip Murn Aleksandrov, Rudolf Majster Vojanov, Frančišek Maselj Podlimbarski, Jovan Vesel Koseski, Luka Svetec Podgorski, Ivan Trinko Zamejski, Matija Majar Ziljski itd.

V teh besednih skupinah so vse tri besede samostojne, ker se pri sklanjati vse tri pregiblajo: Josipa Murna Aleksandrovega nisem osebno poznal. Rudolfu Majstru Vojanovemu so izkazovali velike časti. Zemeljske ostanke Frančiška Maslja Podlimbarskega so pred kratkim prepeljali domov. Jovana Koseskega so poveljevali nad Prešerna. Luku Svetcu Podgorskemu je dal Bog dočakati visoko starost.

IV. Sklopki Srbo-Hrvat, Čeho-Slovak, Srbo-Hrvatje, Čeho-Slovaki so še posebno čudni spački. Tuj plevel, zanesen na naša tla.

Srbo-Hrvat bi bil Srb ali Hrvat, Srbo-Hrvatje pa Srbi ali Hrvatje, pa tudi Srbi in Hrvatje.

Prva beseda Srbo ima spojilo o, kot ga ima prva beseda v spojenkah. Takoj ko imamo za nekdanjimi trdimi soglasniki spojilo o, za nekdanjimi mehkiimi pa spojilo e, morata tvoriti besedi spojenko. A Nemci pišejo Serbo-Kroate, po nemški logiki pišemo tudi mi tako. Če bi pisali to besedno skupino kot spojenko, bi morali pisati besedo Hrvat v sredi spojenke z malo, česar se menda nekam zelo bojimo. Če si pa upamo v spojenkah Sentiakob, Sentjur itd. Jakob in Jur pisati z malo, bi si smeli upati pisati z malo tudi Hrvat in Slovak. Torej: Srbohrvat Čehoslovak, Srbohrvatje, Čehoslovaki.

Nalično kot te samostalniške zavržemo tudi iz njih narejene pridevniške sklopke. Namesto češko-slovaški, srbsko-hrvatski bomo pisali češkoslovaški, srbskohrvatski. Češkoslovaška ljudovlada, srbskohrvatski spor. Prav tako namesto ustnično-zobni pišimo ustničnozobni soglasnik; dalje ruskojaponska vojna, Francoskošvicarski Jura; hrvatskoslavonska-dalmatinska vlada; namesto te dolge verige bi bilo seveda boljše: hrvatska, slavonska in dalmatinska vlada ali pa: vlada za Hrvatsko, Slavonsko in Dalmacijo.

IZ ORGANIZACIJE

«Novi rod». «Slovenski narod» od 15. januarja t. l. je objavil sledečo oceno Zvezinega mladinskega lista: ... Saj me je sram, da tega neoporečno najboljšega in najlepšega slovenskega mladinskega lista doslej nisem poznal. Tako pa se godi pač še marsikomu v Sloveniji.

Podjetnost naših Primorcev je občudovanja vredna. Če primerjamo naše razmere s trdimi in grenkimi okoliščinami v Trstu, nam mora imponirati «Novi rod». Zunanje in notranje je lep in dober. Pred mano leži III. letnik.

Vsaka številka ima drugačen ovitek z originalno risbo in vsaka številka originalne vinjete, ilustracije, resne in humoristične risbe. Velikonočni zvezek je prinesel trobarvno prilogo po M. Gasparijevi sliki «Gosji pastir». Tisk, oprema sta jako ukusna in ves list ustreza tudi razvajenim zahtevam. Lesorezi M. Maleša, A. Černigoja in B. Jakca, perorisbe M. Gasparija in Saše Santla ter ilustracije Fr. Kralja dajejo listu umetniško zanimivost. Lesorez Mihe Maleša s portretom Fr. Prešerna se odlikuje z uprav klasično plemenitostjo.

Pesmi so prispevali tudi naši najuglednejši in starejši pesniki: Iv. Albrecht, Cv. Golar, Stano Kosovel, Ks. Meško, Pastuškin in Oton Zupančič. Med pripovedniki so najmočnejši Vlad. Levstik, Meško, Milčinski, Pregelj, Kosovel, dr. J. Lavrenčič, Iv.

V. Nadalje govorimo in pišemo tako: ozkotirna železnica Čedad-Kobarid, železnica Prvačina-Ajdovščina, železnica Ljubljana-Kamnik. — Kako naj tega spaka sklanjam? Ali morda tako: Peljal sem se po železnici Čedadu-Kobaridu. Kdor se je učil slovenščine iz Edinosti, poreče: Po železnici Čedad-Kobarid. Pri nas pa so samostalniki vendar pregibni! — Edino pravilno (kakor govorijo naši stari) je oblika: ozkotirna železnica iz Čedada v Kobarid, železnica iz Prvačine v Ajdovščino, železnica iz Ljubljane v Kamnik, Peljal sem se po železnici iz Ljubljane v Kamnik. Gradnja železnice iz Čedada v Kobarid. Nesreča se je zgodila na železnici med Prvačino in Ajdovščino. Pravilno bi bilo tudi: železnica od Čedada do Kobarida, od Prvačine do Ajdovščine, od Ljubljane do Kamnika.

VI. Končno imamo še: Potovalna šola Vrsno-Krn, Reka-Straža, Jevšček-Ravne, Temeljine-Loje, Čadrg-Laz itd. — To je napačno že radi tega, ker ne govorimo ljudska šola Volče, štirirazredna šola Kobarid, ampak ljudska šola v Volčah, štirirazredna šola v Kobaridu. Zopet ne govorimo: Potovalni učitelj učitelj poučuje na Vrsnem Krnu, ampak poučuje na Vrsnem in v Krnu. Zato moramo govoriti in pisati: potovalna šola na Vrsnem in v Krnu, ali pa: potovalna šola za Vrsno in Krn.

Če pa te šole naštevamo, jih moramo imenovati tako: Potovalne šole na Tolminskem so: Vrsno s Krnom, Reka s Stražo, Jevšček z Ravnam, Temeljine z Lojami, Čadrg z Lazom itd. V rubrikah pa jih bomo pisali tako: Vrsno in Krn, ali: Vrsno s Krnom.

VII. Tudi v takih posebnih primerih, kot je: nevemo-če-samoglasnik r, ne bomo posnemali očeta Škrabca. Pisali bi: nie vemo če samoglasnik r in stvar bi bila prav tako jasna.

Iz vsega navedenega je razvidno, da nam ni treba s sklopki prav nič umetničiti jezika, ker niso poglani kali na naši zemlji in takšnih ekzotičnih cepičev ne potrebujemo, ker lahko opravimo brez njih.

V nadaljnjem bom govoril v celoti o členu 1e, in sicer zato, ker razložim tudi njegov pomen.

(Dalje.)

Zorec in Iv. Albrecht. V prevodih so zastopani Dostojevskij, Turgenjev in Tolstoj. To so imena! A A tudi njih prispevki so vseskozi izvrstni. Tu ni mučno skrpanih in prisiljenih moralitet; vse je iskreno, pristno, zdravo. Izvrstna sta Levstikova povest o «Kavku» in pravljica o godčevem Janku; krasna je junaška povest Fr. Milčinskega po jugoslovenskih nar. pesmih, a ljubeznjiv in pristrčen Iv. Cankarja dijaški, doslej še neobjavljeni spisek «Materi». Tudi poučni in zabavni del je prav dober. «Novi rod» je skratka mesečnik, ki ga ne morem dovolj priporočati za našo odraslejšo mladino. A tudi zrel človek ga bo čital z užitkom. «Kotiček malih» prinaša dopise in spiske malih čitateljev, «Novega rodu», ovitek pa uganke, zabavne naloge i. dr. IV. letnik bo obsegal 10. številko (ob počitnicah list ne izhaja).

F. G.

Ponatiskujemo to oceno «Novega roda», da se vidi, kako sodijo o mladinskem listu Zveze nepristranski ocenjevalci, ki nimajo nikakih stikov z našo organizacijo. Med učiteljstvom samim, ki je list priklicalo v življenje in mu omogoča s svojim delom obstoj, je, žal, še vedno mnogo takih, ki podcenjujejo, kar je požrtvovalna polovica stanu ustvarila. Nikakor ne trdimo s tem, da je vse vzorno in dovršeno, kar dosežemo. Ni človeškega dela, ki bi bilo popolno, in tudi «Novemu rodu» se lahko očitajo napake. Celo potrebna je kritika, ker odstranja po-

greške in ovire, ki listu škodijo. Uredništvo pa se trudi, da ustreže različnim zahtevam, a ne more pustiti, da bi šel list navzdol, s čemer bi zapravil svojo vzgojno nalogo. Zato ni prav, če se «Novi rod»

enostavno odklanja, kakor doživljamo ponekod, z neko že osebno občutljivostjo, ki je enako nerazumljiva kakor neupravičljiva. Morda bo dovolj, če ostanemo le indiferentni . . .

Iz zakonodaje

Zakon o novih plačah

Čl. 1. — Tabela B plač učiteljstva osnovnih šol (kr. dekret 13. maja 1920 št. 1129) se nadomesti s 1. jan. 1924 s tabelo A, ki je priložena novemu dekretu.

Čl. 2. — Večji trošek, ki izvira iz nakazila novih plač učiteljstvu, obteži občine v odmeri 800 L letno na učitelja ter ostane deloma v proračunu stroškov učnega ministerstva.

Čl. 3. — Učiteljem, ki jim je poverjen po čl. 6 zakona 8. jul. 1914 št. 407 in čl. 35 zakona 4. jun. 1911 št. 487 pouk dveh sekcij istega razreda ali dveh različnih razredov, se nakaže poleg plače letna vsota 800 L.

Čl. 4. — Nadštevilni učitelj se smatra, z ozirom na plačo, kot izreden in doseže imenovanje kot reden šele po treh letih.

Čl. 5. — Učitelju, ki je že prej poučeval, se upošteva, vpisujoč ga v imenik, ves prejšnji službeni čas, če je služboval kot titularen ali nadštevilni, ter tretjina časa, če gre za dopolnilno ali provizorično službovanje, ako se je vršilo to v javnih osnovnih šolah, odvisnih od države, pokrajin, občin, ali javnih bitij.

Ta predpis velja tudi za učitelje, premeščene iz drugih občin.

Prejšnje službovanje se bo upoštevalo vedno na podlagi tabele A.

Čl. 6. — Učiteljstvu novih pokrajin se bo upoštevalo vse provizorično službovanje v istih pokrajinah pred aneksijo.

Čl. 7. — Učiteljem italij. jezika v drugojezičnih šolah, ako je njih službovanje pohvalno, se nakaže doplačilo po čl. 3, poleg tega pa tudi potni stroški ali odškodnina za km na navadni cesti, če poučujejo izven službenega sedeža.

Čl. 8. — Plača in pogoji napredovanja didakt. ravnatelja ali sekcijskega ravnatelja občinskih šol ne smejo biti nižji od onih, ki se določijo drž. didakt. ravnateljem.

Čl. 9. — Tabela, priložena kr. dekr. 31. oktobra 1923, št. 2410 se nadomešča s tabelo B.

Čl. 10. — Pri višjih umetnostnih zavodih se bo lahko pridržalo za dobo dveh let, po obstoječih predpisih, gotovo število učiteljev, ne nad 40, ki bodo obdržali plačo in mesto.

Do šols. leta 1929—30 se bo učiteljem, rojenim v novih pokrajinah, ohranila četrtina mest, o katerih govori prejšnji odstavek.

Čl. 11. — Učitelji, ki so dovršili 45. služb. leto in 65. leto starosti, se ne upoštevajo več v imenikih osebja in se jim odkazuje, kar jim gre po veljavnih predpisih.

Neglede na določilo predidóčega odstavka se učitelji, ki so dovršili 40 služb. let ali 65 let starosti in 25 let službe, lahko uradno upokoje, ako je iz poročil razvidno, da ne vrše uspešno svoje službe.

Isti predpisi veljajo za občinske ravnatelje.

Čl. 12. — Občinam, ki same upravljajo šole in imajo lastne predpise, se bodo pridržane vsote in prispevki v pokojninske državne in občinske blagajne za osnovno učiteljstvo in didakt. ravnatelje nakazovali, kadar jih bodo ti zahtevali.

Čl. 13. — Občine, o katerih govori prejšnji člen, bodo uporabljale za učitelje in ravnatelje, za vsa službena leta, ki so jih vršili v občinski ali državni službi, najugodnejše določbe svojih pokojninskih predpisov.

Čl. 14. — Občine bodo lahko določile pri plačah ali pokojninah učiteljev ali ravnateljev, o katerih govori čl. 12, izredne mesečne odbitke za povrnitev večjih vsot, ki so se jih ti morali vplačati za pokojnino po občinskih določilih.

Čl. 15. — S kr. dekretom se izvrši periodično štetje sirot učiteljev in ravnateljev v starosti od 6 do 18 let ter se bodo izdali predpisi v pomoč sirotam in njih rodbinam.

Čl. 16. — Mesečna odškodnina dovoljena učiteljem na podlagi namestništvenega dekreta-zakona 14. sept. 1918. št. 1314 ter naslednjih dispozicij raztegnitve in podaljšanja, se skrči na L. 780.— letno.

Stanarina, določena z namestn. dekretom zakonom 6. jul. 1919. št. 1239 ter z zakonom 20. avg. 1921. št. 1080, je odpravljena.

Čl. 17. — Do objave predpisov in ne preko šols. leta 1923-24 se poskrbi za uvedbo tega dekreta z naredbo učnega ministerstva, ki ima veljavnost predpisnih odredb.

Čl. 18. — Ta dekret se predloži zbornici v svrhu spremembe v zakon.

Rim, 31. decembra 1923.

TABELA A)

(Člen 1.)

KATEGORIJA	Plača L	Doklada akt službe L
Izredni učitelj	5600	300
Redni "	5900	400
" " po 4 let h	6200	400
" " " 8 "	6600	400
" " " 12 "	7000	500
" " " 16 "	7600	500
" " " 20 "	8200	500
" " " 24 "	8800	500
" " " 28 "	9500	500

TABELA B)

(Člen 9)

Kalkulacija začasne šole na podlag povprečnih stroškov enotne mešane šole na deželi.

	L
1. Povprečna plača učitelja, draginjska doklada, preuredbeni doklada, prispevek državi kot dohodninski davek (ricchezza mobile)	8760
2. Nadzorstvo, nadomeščanje	650
Povprečni trošek torej	9410
3. Prihranek pri provizor. šolah po čl. 11 kr. dekreta 31. oktobra 1923, št. 2410	2210
Vsota stroškov za vsako proviz. šolo, ki jih je odkazati določenim upravnim organom	7200

Književnost in umetnost

Pedagoški zbornik za l. 1923.

Ko sem dobil knjigo v roke, sem se namenil spisati o njej oceno. A čim dalje sem listal, tem bolj sem se čudil. Ko sem došel do VII. oddelka članka »O virih duhovnega in kulturnega življenja«, sem vzel pero ter prepisal:

Naše slutnje in pogled v probujanje in nastajanje.

Kakšen je naš zadnji odgovor? Zdi se na prvi pogled, da smo v romantiki, ki smo jo rezko in kruto izločili. Toda mi ne verujemo tega, v prepričanju, da se ne varamo. Kajti to je velika resnica in istinitost: oni krog, ki nas na zunaj še obrobja, je v najjačji točki svoje notranjosti že raztrgan, razdrobljen: praviri življenja so iz svojega radodarnega preobilja, ki ne išče samo hrane, (preobilje išče hrane! — prepisovalčeva opomba) rasti, užitka, ki ne hodi v pohode v svet izven sebe (kdo pravzaprav? — prepisovalec) — rodili nov rod, ki je izpodnesel enotnost in tla obstoječim normam in predpisom. Odmrl je v nas človek, ki bi veroval v njih pravico in upravičenost. Nov dih božanstva je dihnil do našega srca, se ga dotaknil in dal mu je v oblast vse sile. Nov poljub resnice je zadel naše čelo, vzbujajo neukrotljive misli in razpleta med njimi niti, ki prihajajo vedno bolj in bolj do jasnosti novega dne. (Lepe reči!) Izžeta in izživeta kultura okrog nas nehote vodi novo življenje do zavesti samega sebe. In to je šele začetek vsega, zanos in ritem na svet prihajajoče ideje dobiva lice odločnosti šele v vrvečem taktu moškega hotenja in dejanja.

To je naša smer in naša zaenkrat važna naloga je poleg dejanja, poleg življenja ta, da ohranimo to novo odkrito zavest pri življenju.

Vse to, kar naj živi kot skriti zmisel v mnogih srcih, mora stati jasno kot odločna beseda v dušah nekaterih, sicer bi onemoglo in utihnilo tudi tam, kjer zveni neizrečeno. Vse, kar združuje vrsto nepoznancev kot nema, temna sila, kot skrito teženje, vse to morajo čuvati nekateri v zavednem hotenju; kajti sicer zamre tudi tam, kjer je delovalo podzavestno. Velika, začasno nadvse važna naloga je v tem, da najde vse, kar si je v bistvu sorodno, toda nepoznano v vsakdanjem dnevu raztreseno po vseh kotih in krajih, pot do enotnosti novega duhovnega življenja; sicer bo obledelo še v vseh onih mnogih, kjer je živa sila.

Predvsem živi globoko v naši duši velika ljubezen do zemlje in do vseh stvari, ki so zemske. Ni utripa v nas, ki bi ne bil poživiljen, napolnjen, osrečen in posvečen od tega vira. A svet, narava s svojim toplim, tehtnim, bujnim svitom, s svojimi raznolikimi meglenimi nočmi, oblačnimi sencami in žalostnimi večernimi žarki, predmeti okrog nas so dobili pečat solca — vse tisto torej ni sijaj in blesk zemlje same, je to odsvit tuje zvezde. (Smisel vsega tega?) Iz barv nam prihajajo klici in iz predmetov odseva duša (predmeti imajo dušo! — prepisov.) polna napetosti. Okrog nas, nad nami, v nas valovi melodija zemlje, ki je naša bogastvo in harmonijo svojih oblik.....

Dovolj! Prepisal bi lahko še lepše stvari, ki jih prav nič ne spremeni člankarjevo sklicevanje na Nie tzscheja. Komur je do zabave, naj vzame v roke Pedagoški zbornik, ki ima še več takega vzgojeslovnega — futurizma. Kakor se ne zamerjam rad, moram povedati, da je imel Pedag. zbornik Slovenske

šolske matice skozi dvajset let vendar resnejše cilje kakor si jih stavi XXI. letnik. Spričo takih spisov se diskreditirajo še prispevki, ki jim ni mogoče odrekati vrednosti, sotrudnikov Lebarjeve, Zgeča in Strmška.

Pedagoški zbornik za l. 1923. ne kaže našega napredka na polju vzgoje in šolstva, ampak razgalja vso našo revščino. Potrebno je, da se to odkrito pove.

J. Pahor.

NOVE KNJIGE I PUBLIKACIJE.

Dr. Vladimir Dvorniković izdal je vrlo savremenu i potrebitu brošuru pod naslovom: Knjiza zapadnoevropske kulture. Sam naslov knjige pokazuje sadržaj, što će dandanas svakog inteligenta zanimati, barem morao bi se zanimati. — Dobiva se u svim jugosl. knjižarama po 6 dinara. Knjiga je pisana vrlo shvatljivo, ali ujedno umno i duboko. —

Dr. Pavle Čubrović u Beogradu pokrenuo je najednom dva časopisa: Savremeni časopis i Borbu. Prvi će se baviti naukom, filozofijom i socijalnim životom, dočim drugi će se boriti za ideje progresivne demokracije, a biće ujedno objektivni kritičar i putovodja naše društvene sadašnjosti i budućnosti.

Dr. Pavle Čubronić dao je u štampu svoje delo »Osnovi psihologije. Udesena je za školsku potrebu i za sve one, koji žele, da u kratkim i popularnim potezima upoznaju psihički život. Stoji 20 dinara. Pretplatu prima auktor, Beograd, Zlatiborska ul. br. 56. — Najtoplije preporučamo ove književne publikacije.

Dr. Karl Engliš: Denar. Poslovenil dr. Albin Ogris. Splošna knjižnica št. 14. V Ljubljani 1923. Natisnila in založila Zvezna tiskarna in knjigarna. Strani 236. Cena broš. 26 Din, vez. 32 Din.

O svoji denarni teoriji pravi avtor v svojem uvodu: Moja denarna teorija hoče biti predvsem gospodarska teorija. Denar je gospodarski pojav in se mora razložiti prav tako kakor ostali gospodarski pojavi v zvezi z njimi. Gospodarska denarna teorija mora biti namreč včlenjena v splošno gospodarsko teorijo in mora iz nje slediti. Radi tega začenja knjiga z osnovnimi gospodarskimi pojavi in obravnava o nastanku denarja, o vsebini denarne enote, o menjalni vrednosti denarja, o konkretnih denarnih oblikah, o denarju v mednarodnem stiku, o načrtih denarne politike itd.

Zgolj vprašanja, ki so drugo važnejše od drugega. Prepričani smo, da ne bo finančnika, jurista, politika, narodnogospodarskega strokovnjaka, uradnika in sploh inteligenta, kateremu ne bo knjiga dobrodošla kot razrešitelj takih in tako aktualnih problemov. Izredno nizka cena in dostojna oprema knjige bosta, če sploh treba, še najbolj priporočala nabavo tega zanimivega in potrebnega dela. Dobiva se pri založnici Zvezni knjigarni v Ljubljani in v vseh knjigarnah.

Edmond in Jules de Goncourt: Mauperin. Prevel P. V. B. Splošna knjižnica št. 15. V Ljubljani 1923. Natisnila in založila Zvezna tiskarna in knjigarna. Cena broš. Din. 15. — vez. Din 21. —

Ivan Albrecht: Andrej Ternouc. Natisnila in založila Zvezna knjigarna in tiskarna. Relijefna karikatura iz minulosti. Splošna knjižnica št. 10. Ljubljana 1923. Strani 55. Cena broš. 6 Din, vez. 11 Din.

Cvetko Golar: Pastirjeva nevesta. Ljubljana 1923. Natisnila in založila Učiteljska tiskarna. Str. 147. Cena elegantno vezani knjigi 24 Din.

Slovenska šolska Matica pošlje knjige za l. 1923. t. Germeku in Križmanu, kjer jih naročniki prevzamejo. Vsled sklepa odbora je doplačati še 3 L. (dijaki 1.50 L.) — Javili bomo, ko knjige pridejo

«**Učitelj**», pedagoški časopis za stručno usavrševanje učitelja i školski živost, osnovan još 1881. organ «Udruženja jugoslovenskih učitelja». Urednik Mih. M. Stanojević (Smiljanićeva 35) Beograd. — Ovo je najbolji jugoslov. učiteljski list, a stoji na visini prvih evropskih pedag. listova za učitelje. Poslednji broj donosi: «Škola rada — škola budućnosti» (Keršenštajner), «Jedinstvena obučna osnova za osn. škole» (Škavić), «Uzroci uróđenih defektopsihoza» (Cijen), «Vaspitanje intelekta, sentimenta i volje» (Stefanović), «Početno čitanje i pisanje» (Bušetić), «Tablica množenja i deljenja» (Kojić).

Ima zatim vrlo obilan i iscrpiv Pedagoški pregled, Prosvetni pregled, Književni pregled, — zatim kraće prikaze, pregled nastavnih sredstava i konačno vijesti iz udruženja.

Osim ove revije (koja je, kako rekomo, upravo odlična) izdaje udruženje još i staleški list «Narodnu prosvjetu» u novinskom formatu po dvaput u tjednu. Obadva lista pokazuju upravo bujan život u redovima jugoslavenskih učitelja.

U Sarajevu počeo je izlaziti vrlo aktualan list «Uzgajatelj», namijenjen školi i domu, a sa svrhom moralnog poboljšanja društva i pridizanje uzgoja mladeži na svim linijama i suradnjom svih pozvanih faktora. List nailazi na lijepo razumijevanje, a suradnju vrsne sile.

Sličan list namjerava izdavati g. Stj. Dobrenić, ravnajući učitelj u Sidu, a zvat će se «Dom i škola». List će izlaziti 1. i 15. u mjesecu, a godišnja pretplata bit će mu 50 Dinara. Program mu ima biti: zbližavanje doma i škole, zatim opće prosvjetno dizanje naroda u svim manifestacijama kulture i morala.

Beogradski «Učitelj» donosi ovaj popis dječjih listova, koji sada izlaze u Jugoslaviji:

Dječje novine — uredjuje Zorka Lazić u N. Sadu;
Zavičaj — uredjuje Svetozar Mirosavljević u Skoplju;

Zvonček — izdaje učit. udruženje u Ljubljani;
Zorica — izdaje učit. udruženje u Beogradu;

Zraci — uredjuje i izdaje Vlada Petrović u Beogradu;

Naš list — izdaje Ministarstvo Prosvjete u Beogradu;

Naša deca — uredjuje Jelena Zrnić u Beogradu;

Smilje — izdaje učitelj. udruženje u Zagrebu.

N. Zec.

Razno

Plaćati istrskim učiteljem

Nameni, ki jih je vlada nadela, neglede na močne denarne žrtve, izboljševaje siromašne razmere učiteljev vzporedno z njih večjo pripravljenostjo in obnovljenimi nalogami — vzvišenimi vzgojnimi nalogami — v korist največjega italijanskega ljudstva, se uničujejo po perferičnih organih, tako, da (lahko se to trdi) ne dospe nikak viđen znak namer fašistovske vlade do učiteljstva.

V splošnem se prav malo upošteva, — in modre uprave naj upoštevajo —, kako opogumlja potrebnega točno plačevanje njegovih službenih prejemkov.

Ni dostojno ne dopustno, da zanemarjajo javne uprave, deželne, okrajne ali občinske, in še z gotovo brezvestnostjo, to dolžnost, ki je za gotove slučaje naravnost sveta.

Ne more biti opravičenja, kakor ne zaležejo prošnje do božje previdnosti onega, ki je v stiski in ve, da je izvršil svojo dolžnost, da, svojo misijo ... in ve, da ima zato svoje pravice, ki jih drugi dovolj ne upoštevajo.

Nekateri učitelji so bili pozvani na primer, potem, ko so dolgo čakali plače, zvišane s 1. l., naj se osebno zglase pri občinskem predstojništvu. Nekateri so izvršili pravcata potovanja, da so došli do Meke (prezrimo marsikako nezasišano muko), toda tu so bili zavrnjeni, ker da ni fondov.

Več desetih takih slučajev bi lahko navedli. Pred kratkim je deželni odbor v Pulju javil, da je prevzela deželna blagajna izplačevanje in da bo plačala točno 1. februarja. Doslej pa ni ničesar videti.

Dobe se pa še hujše reči. V nekaterih okrajih niso videli letos nastavljeni učitelji, to je od 1. oktobra dalje, niti sence kakega denarca. Njih duševno stanje si je mogoče predstavljati, kakor je mogoče razumeti, kako se z njim izgubi vsaka dobra volja in do česa se skrči njih zvanje.

In če se pomisli, da je mnogo izmed teh zapustilo Sicilijo, da poučujejo abc našega jezika med kraškim ljudstvom ter da se nahajajo osamljeni v seliščih brez sredstev, obdani s snegom, mora človek vzkipeti. Opustimo še enkrat opisovanje prizorov, malo vzpodbudnih z ozirom na drugorodce, ki vidijo dohajati v tako žalostnih razmerah prve predstavnike italijanske šole.

Upamo, da ne bomo priseljeni storiti še tega.

Tako piše «Popolo di Trieste» v številki 3, februarja. Prav hvaležni smo mu, da se je zavzel za učiteljsko parijo ter ugotovil, da ima učitelj tudi pravice, ki jih drugi dovolj ne upoštevajo. Pravice smo namreč že tako temeljito pozabili, da nas gane, če kdo to besedico spet odkoplje ter nas spomni nanjo. Včasih smo mislili, da je učitelj tudi človek in celo državljani. Kako je s tem, nismo še danes na jasnem ter bi lahko povedali stvari, ki so vsaj tako važne kakor redno plačilo učiteljevega dela v šoli. Veseli nas pa, da se ugotavljajo siromašne razmere, v katerih živi učiteljstvo, veseli nas ugotovitev ... pravice do plače, pa da se še dobe učitelji, ki se zavdajo vsaj te svoje pravice. Za današnje čase je že mnogo. Zato bi tudi ne bilo umestno govoriti o drugih pravicah učitelja

Srečku Kumarju, Zvezinemu pevovodju, je povedala Glasbena matica v Ljubljani pripravo vokalno-instrumentalnega koncerta, ki ga bo vodil 4. aprila t. l. Skladbe programa so večinoma najnovejše, deloma doslej še neobjavljeni rokopisi. Želimo koncertnemu mojstru odličnega uspeha!

Tovarišem in tovarišicam koprškega okraja. — Ni ga bilo venca, ni je bilo sveže cvetke na grobu Mire Jerebove, ko so jo položili k zadnjemu počitku, daleč od nas. Ni nam bilo mogoče izpolniti naši Miri želje, posuti grob prezgodaj ugasle cvetke s svežim cvetjem. — Napravimo, kar nam je mogoče, nabirajmo za spomenik! V vsaki občini našega okraja naj sprejme to nalogo ena izmed tovarišic in odpošlje blagohotne prispevke na naslov: Dora Kancler Škofije (Albano Vescova).

IZ UPRAVE «NOVEGA RODU». Zveza ima še 140 celotnih letnikov 1923. Oddajo se po znižani ceni L. 8.—.